

In dit artikel zal wat dieper ingegaan worden op de mogelijkheden van de scheepsmodelbouw voor degenen die er wat dieper willen induiken.

U kunt daarbij verschillende wegen kiezen:

- blijven doorgaan met bouwdozen;
- gaan bouwen van modelbouwtekeningen;
- zelf de informatie opsporen in boeken, musea en bibliotheken

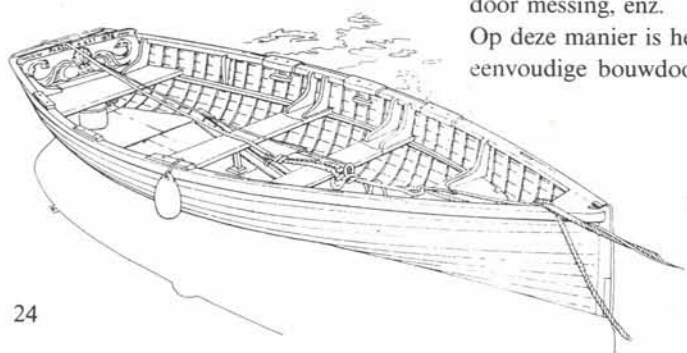
door J. Clobus

Het bouwen vanuit bouwdozen

Een eerste benadering die veel voldoening kan geven is het „oppeppen” van een normale, vrij simpele bouwdoos. Bij veel bouwdozen zijn wat betreft de historische juistheid van beslag en constructiemethoden nogal wat concessies gedaan.

(In z'n algemeenheid verdient het trouwens aanbeveling bij bouwdozen de historische correctheid van de tekeningen met enige scepsis te beschouwen. Als u prijs stelt op een echt historisch verantwoord model is het altijd goed een paar boeken over het betreffende scheepstype te lezen en de gegevens te vergelijken.)

Bij de modellen van onze vaderlandse platbodemschepen zoals besproken in een ander artikel zijn de zijzwaarden b.v. uit één stuk gemaakt, terwijl ze in werkelijkheid uit verschillende delen zijn opgebouwd. Men kan de zwaarden helemaal op de originele manier gaan samenstellen.

Uit: Working Boats of Britain
McKee

Friese Boeier, 1910

Lengte 28 cm
Breedte 10 cm
Hoogte 37 cm
Schaal 1:40

Zuiderzeebotter, 19e eeuw

Lengte 33 cm
Breedte 10 cm
Hoogte 33 cm
Schaal 1:60

Hetzelfde geldt voor de dekken. Bij de meer eenvoudige bouwdozen is het dek vaak uit een stuk en de beplanking is er op afgedrukt. Een echt, volgens de regels der kunst beplankt dek, komt de kwaliteit van het model zeer ten goede.

De zeilen zijn vaak van een matige kwaliteit. Enig zoeken in stoffenzaken kan u tegen geringe kosten een veel betere zeilstof opleveren, waaruit zeer natuurgeloue zeilen te maken zijn. U kunt houtsoorten en materialen uit de bouwdoos vervangen door die van een betere kwaliteit. In beginnersbouwdozen wordt veel gewerkt met abaclo, een makkelijk te verwerken houtsoort maar niet zo mooi als peer- of notenhout. Plastic beslag kan vervangen worden door messing, enz.

Op deze manier is het mogelijk uit een eenvoudige bouwdoos plus enige aan-

Scheepsmod

vullende materialen en informatie een model van hoge kwaliteit te bouwen.

Duurdere bouwdozen

Er is een enorm aanbod van bouwdozen van historische schepen. De prijzen variëren van f 100,- tot meer dan f 2000,-. Het is niet per definitie gezegd dat de duurdere bouwdozen ook moeilijker zijn, hoewel ze toch wel voor gevorderde en ervaren modelbouwers bestemd zijn.

Vaak gaat het bij de duurdere dozen om grote bewerkelijke modellen van twee- en driedekkers uit de 17e eeuw met veel kanonnen en versieringen.

In de klasse tot f 300,- is er een grote variatie aan mooie schepen op de markt. De kwaliteit van de dozen is, voor zover ik het kan bekijken, zeer redelijk. Met name de tekeningen zijn mij meegeval-

Tjalk of steenschuit

Lengte 37 cm
Breedte 9 cm
Hoogte 34 cm
Schaal 1:60

19e eeuwse veerschuif

Lengte 33 cm
Breedte 8 cm
Hoogte 26 cm
Schaal 1:40

elbouw (II)

len. Vele vellen vol met uitgebreide overzichts- en detailtekeningen. Soms meer dan vijftien stuks (40 x 60 cm) per model!

Soms zijn tekeningen plus handleiding ook afzonderlijk verkrijgbaar.

Niet altijd is er een Nederlandse vertaling van de handleiding. Duitse, Franse en Engelse handleidingen zijn meestal wel aanwezig. De mate waarin de onderdelen zijn voorbereid varieert nogal; van bijna niet (een soort materiaalpakket) tot voorbereide masten, uitgezaagde spanten, afgewerkte zeilen, kant en klare kanonnetjes. Vooral bij de oudere schepen uit de 17e eeuw vormt het beslag, kanonnen, houtsnijwerk (vaak metaal of kunststof gietwerk), blokken, ankers, enz. een belangrijk onderdeel van de doos (en de prijs!).

De grote voordelen van het blijven bouwen uit bouwdozen liggen in het feit

dat men alle materialen (en informatie) in een keer in huis heeft, in afmetingen die weinig gereedschappen noodzakelijk maken.

Hoewel in theorie het los aanschaffen van de materialen goedkoper lijkt, is dit in werkelijkheid vaak niet het geval. Tenminste als men het materiaal wil kopen in de formaten waarin ze in de doos zitten, als dat al mogelijk is. Het los

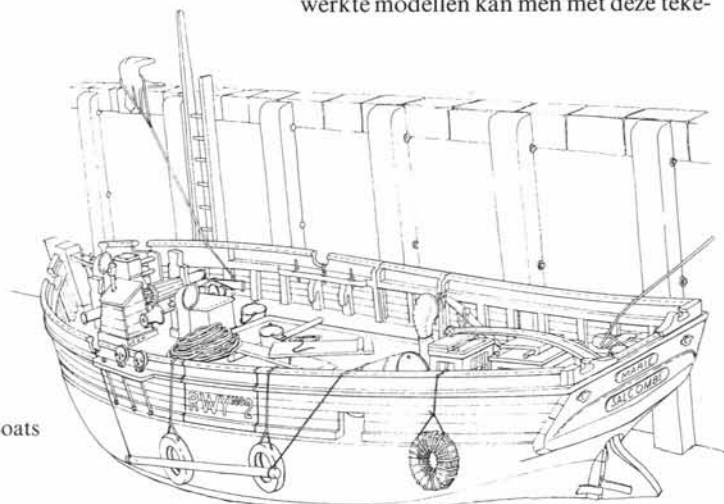
aanschaffen van al die latjes en rondhouten is een prijzige zaak. Iets anders is, als u zelf thuis uw latjes kunt zagen uit hout in de normale handelsmaten, maar daarvoor heeft u weer meer en beter gereedschap nodig en dat kost ook geld.

Het bouwen van tekeningen

Naast bouwdozen zijn er ook speciaal voor de modelbouwer gemaakte tekeningssets op de markt. Zoals al bleek uit het feit dat tekeningssets uit bouwdozen ook los verkocht worden, is er in feite niet zo'n groot verschil tussen het bouwen van duurdere bouwdozen of van tekeningen. Het nadeel bij tekeningen is dat u het materiaal zelf moet aanschaffen, het voordeel dat de kwaliteit van de materialen door u zelf bepaald kan worden. Een model waaraan enkele jaren gewerkt gaat worden verdient het van betere materialen gebouwd te worden dan vaak in de bouwdozen aanwezig is.

Ook delen van het beslag kunnen vaak beter en mooier zelf gemaakt worden. Lukt het niet dan kan men altijd nog handelsbeslag kopen. De prijzen van de tekeningssets variëren van 30-100 gulden, sommige hebben ook een handleiding.

De tekeningen zijn meestal historisch redelijk correct voor zover ze het uiterlijk zichtbare gedeelte van het model betreffen. Constructiemethode van rompspanten, dekbalken etc. zijn aangepast voor de modelbouw. Voor opengewerkte modellen kan men met deze teke-

Uit: Working Boats
of Britain
McKee

ningen dus niet zo goed uit de voeten. In Nederland zijn de volgende speciaal voor de scheepsmodelbouwer geschikte collecties te verkrijgen.

– Tekeningenarchief van de Nederlandse Vereniging van Modelbouwers (N.v.M.), Postbus 69, 1160 AB Zwanenburg. Catalogus f 10,- postgiro 25 88 95. Tekeningen en catalogus ook voor niet-leden te koop.

– Tekeningenservice van Modell Werft (Duits modelbouwblad) Stralsunder Ring 5-D-3180, Wolfsburg, West-Duitsland.

– Schiffs Modell Bauplandienst Necar Verlag G.m.b.H, 7730 VS Villingen, West-Duitsland

Authentic Shipmodels, Bloemstraat 191 Postbus 3233, 1016 LA Amsterdam, tel. 020-246601 is voor zover mij bekend de enige modelbouwzaak die collecties scheepstekeningen in zijn assortiment heeft. De volgende collecties zijn op bovenstaand adres te koop:

- Collectie Association des Amis des Musées de la Marine, Parijs
- Collectie Vincenzo Lusci, Italië
- Collectie Harold A. Underhill, Engeland. Engelse tekeningen van hoge kwaliteit. De naam Underhill is een begrip onder de Engelse modelbouwers
- Collectie Model Shipways, New York. Inclusief Engelse bouwbeschrijving.

Het bouwen uit boeken

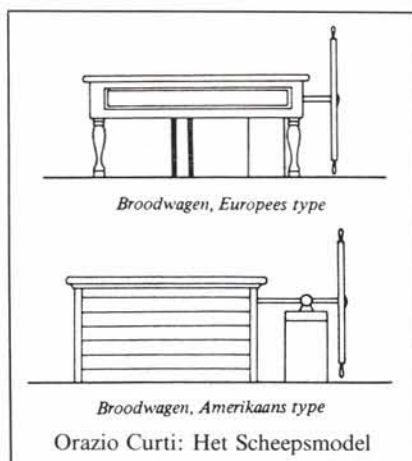
Er zijn enige scheepsbouwboeken op de markt die een ideaal uitgangspunt vormen voor het „perfecte” model.

Veelal zijn het monografieën, geheel gewijd aan een (type) schip. Vaak beschrijft de auteur de bouw of restauratie van een model aangevuld met alle historische informatie die hij voor het model gebruikte.

Ze vormen daardoor prachtige informatiebronnen voor de modelbouwer die dat schip of een dergelijk type willen bouwen.

Veel aandacht wordt gegeven aan de originele constructiemethoden en technieken zodat ook de liefhebber van open-gewerkte modellen volledig aan zijn trekken komt.

Het zou u jaren aan research kosten om

zelf dergelijke informatie te verzamelen. Het zijn vaak dikke boeken met veel tekeningen en afbeeldingen, gedrukt in kleine oplage, dus niet goedkoop.

Ik noem er slechts enkele:

„Prins Willem”, Herman Ketting, Bussum 1979. Beschrijft een 17e-eeuwse Oost-Indië-vaarder. Dit boek is vrij algemeen verkrijgbaar, soms tegen stunt-prijzen.

Een andere Nederlandse klassieker op dit gebied is het boek van E. W. Petrejus „Model van de oorlogsbrik Irene”. Dit boek is ook in het Engels vertaald en daar een standaardwerk geworden.

De Nederlandse uitgave is helaas uitverkocht. De Engelse vertaling is nog wel te krijgen onder de titel: *Modelling the brig-of-war „IRENE”*, E. W. Petrejus, Hengelo 1970.

Een heel bekend Engels boek in deze categorie is *The Anatomy of Nelson's Ships* door C. Nepean Longridge (ISBN 08 5344 091 3) Zoals de titel al zegt, een beschrijving van constructie en bouw van de grote oorlogsschepen uit de tijd van de beroemde Engelse zeeheld Nelson, vooral aan de hand van de Victory (origineel nog te bezichtigen in Southampton). De kwaliteit van tekeningen en illustraties is perfect. Het door Longridge gebouwde model staat nu in het Science Museum in Londen.

Andere boeken uit deze categorie, maar niet specifiek gericht op de modelbouwer, zijn:

Ronde en platbodemjachten, T. Huitema (ed.) P. M. van Kampen en Zn 1977 ISBN 90 6091 081 8 Vele lijnenplannen, zeilplannen en constructietekeningen van Hollandse platbodems.

The American Fishing Schooners 1825-1935, Howard I. Chapelle, New York, ISBN 0 393 03123 3. Een van mijn favo-

rieten. Dit boek, 690 pagina's dik, geeft lijnen- en zeilplannen van 137 schoeners en 300 pagina's (!) notities, tekeningen en schetsen van detailonderdelen. Met dit boek bent u in een keer klaar voor 137 modellen! Daarbij komt dat het prachtige schepen zijn.

Chapelle heeft ook nog andere boeken geschreven waarin veel lijnenplannen staan, echter niet met de detailinformatie zoals bij *The American Fishing Schooners*. Ik noem slechts *The Search for Speed Under Sail* en *The History of American Sailing Ships*.

Tot slot nog een recent verschenen Engels boek dat speciaal interessant is voor de bouwer die belang stelt in de wat kleinere open zeegaande boten.

Working Boats of Britain, Eric McKee, Conway Maritime Press 1983, ISBN 08 5177 277 3. 266 blz. tekst en 300 illustraties over de Engelse werkschepen.

Deze titels vormen slechts een kleine selectie van alles wat er op dit moment op de markt is. Deze boeken zijn uiteraard in lang niet alle boekhandels verkrijgbaar. Een goede kans maakt u bij de in het slot vermelde gespecialiseerde boekhandels.

Zelf informatie verzamelen

Een derde pad dat u kunt bewandelen is het zelf verzamelen van informatie uit verschillende bronnen.

Wilt u uitgaan van originele lijnenplannen dan zult u voor een perfect model veel aanvullende informatie nodig hebben.

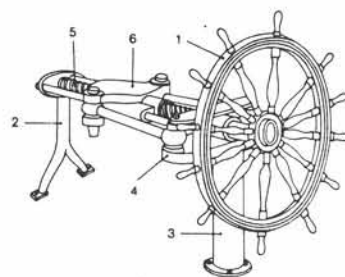
Schepen van vóór deze eeuw werden meestal vanaf zeer simpele tekeningen gebouwd, als er al tekeningen gebruikt werden.

Meestal geven deze tekeningen hooguit informatie over rompvorm, dekplan, plaats masten en zeilplan, maar vaak bieden ze nog minder gegevens. Overige details zoals tuigage, uiterlijk, dekhuisen, beslag, lieren, pompen, bolders etc. werden niet op de tekening aangegeven. Deze zaken werden alleen in het bestek beschreven en door de werf uitgevoerd met standaard onderdelen of volgens eigen methoden van de werf.

Een uitzondering hierop vormen

[illegible]

Zeilschepen en hun tuigage, Hidde
Manhoudt Bussum 1980.

Orazio Curti: Het Scheepsmodel

Met dank aan Authentic Shipmodels